

تأثیر آستانه‌ای بدهی‌های خارجی بر رشد اقتصادی کشورهای گروه D8: مدل رگرسیون انتقال ملایم پانلی (PSTR)

محمد جعفری¹

استادیار اقتصاد دانشگاه لرستان

ابوالقاسم گل خندان²

دانشجوی دکتری اقتصاد دانشگاه لرستان

صاحبه محمدیان منصور³

مربی اقتصاد دانشگاه پیام نور

اعظم السادات میری⁴

دانشجوی دکتری اقتصاد دانشگاه لرستان

تاریخ دریافت: 1394/11/3 تاریخ دریافت: 1395/2/10

چکیده

این مقاله با استفاده از مدل رگرسیون انتقال ملایم پانلی (PSTR) به‌عنوان یکی از برجسته‌ترین مدل‌های تغییر رژیم، تأثیر آستانه‌ای بدهی‌های خارجی را بر رشد اقتصادی کشورهای گروه D8 طی دوره زمانی 1991 تا 2013 مورد بررسی قرار داده است. به این منظور از متغیر بدهی‌های خارجی کل به صورت درصدی از تولید ناخالص داخلی به‌عنوان شاخص بار بدهی و متغیر انتقال استفاده شده است. نتایج آزمون خطی بودن، قویاً وجود رابطه غیرخطی بین متغیرهای مورد مطالعه را نشان می‌دهد. همچنین لحاظ نمودن یک تابع انتقال با یک پارامتر آستانه‌ای که بیان‌گر یک مدل دورژیمی است، برای تصریح رابطه غیرخطی بین

1- mohjafari@gmail.com

2- نویسنده مسئول: golkhandana@gmail.com

3- mohamadian106@yahoo.com

4- miry1356@yahoo.com

متغیرهای مورد مطالعه کفایت می‌کند. نتایج نشان می‌دهد که حد آستانه‌ای 34/12 درصد است و پارامتر شیب نیز 1/83 برآورد شده است. در رژیم اول بدهی‌های خارجی تأثیر منفی اندکی بر رشد اقتصادی دارد که پس از عبور از حد آستانه‌ای، در رژیم دوم این تأثیرگذاری منفی افزایش می‌یابد. لذا بدهی‌های خارجی نه تنها نقش برجسته‌ای در تسریع رشد اقتصادی کشورهای گروه D8 ایفا نمی‌کند؛ بلکه افزایش آن مانعی در جهت رشد اقتصادی این کشورهاست.

کلیدواژه‌ها: بدهی‌های خارجی، رشد اقتصادی، کشورهای گروه D8، مدل رگرسیون انتقال ملایم پانلی (PSTR).

طبقه‌بندی JEL: F34, F43, H63, H66.

مقدمه

وضعیت بدهی‌های خارجی¹ به نگران‌کننده‌ترین مسئله کشورهای در حال توسعه پس از مشکل فقر در آغاز این هزاره تبدیل شده است. فقیرترین کشورهای جهان به شدت بدهکارند. در این کشورها منابع درآمدی و عواید ناشی از صادرات برای بازپرداخت بدهی‌ها مورد استفاده قرار می‌گیرند تا این که برای بهداشت، آموزش و رفاه مردم استفاده شوند. منابع نه برای هزینه‌های سرمایه‌گذاری و رشد اقتصادی مورد استفاده قرار می‌گیرند و نه برای تحقیق و توسعه علمی (Aslam, 2001: 137).

موضوع استقراض پیش‌تر مورد توجه صاحب‌نظران مسائل اقتصادی و سیاسی کشورهای مختلف قرار گرفته و به لحاظ ابعاد اقتصادی، سیاسی و حتی مدیریتی، از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. استقراض خارجی به اشکال مختلفی نظیر: دریافت وام از خارج اعم از دولت‌ها و بخش خصوصی خارجی، پیش‌فروش محصولات و مواد اولیه، خرید به شکل نسیه و فروش اوراق قرضه دولتی در بازارهای جهانی انجام می‌شود. این عمل در کشورهای در حال توسعه به دلیل رفع محدودیت‌های مربوط به شکاف پس‌انداز، شکاف ارز خارجی و شکاف مالی دولت و به منظور تشکیل سرمایه در جهت تسریع رشد اقتصادی صورت می‌گیرد (Karakoy et al., 2012: 491).

در نقطه مقابل، استقراض و افزایش بدهی‌های خارجی می‌تواند از طریق آثار نامطلوب اقتصادی نظیر مشکل انباشت (سرازیری یا تهدید) بدهی¹، اثر جایگزینی² و نااطمینانی³ که در ادامه مقاله مورد بررسی و تحلیل قرار می‌گیرند، فرآیند رشد اقتصادی را در این کشورها کند نماید (Ibid: 492).

با توجه به مطالب فوق، دو دیدگاه کلی در مورد اثر استقراض و بدهی‌های خارجی بر رشد اقتصادی مطرح می‌شود: دیدگاه نخست معتقد است که کشورها می‌توانند از طریق استقراض خارجی، ظرفیت و رشد اقتصادی خود را افزایش دهند؛ اما دیدگاه دوم معتقد به اثر منفی استقراض خارجی بر ظرفیت و رشد اقتصادی کشورهاست (Ogunmuyiwa, 2011: 29). در کنار این دو دیدگاه، دیدگاه دیگری نیز بر اساس ترکیب آنها شکل گرفته است که بیان می‌کند به لحاظ نظری تأثیر بدهی‌های خارجی بر رشد اقتصادی مبهم بوده و در قالب چارچوب‌های خطی نمی‌توان به تبیین ارتباط بین بدهی‌های خارجی و رشد اقتصادی پرداخت (Oleksandr, 2003: 4). بنابراین باید در مطالعات تجربی اثرگذاری نامتقارن یا غیرخطی بدهی‌های خارجی بر رشد اقتصادی مورد آزمون قرار گیرد. بر این اساس مطالعه حاضر تلاش می‌کند با استفاده از مدل رگرسیون انتقال ملایم پانلی⁴ (PSTR) به تبیین اثرگذاری غیرخطی بدهی‌های خارجی بر رشد اقتصادی کشورهای اسلامی عضو گروه دی هشت (D8) به‌عنوان نمونه‌ای از کشورهای در حال توسعه طی دوره 1991-2013 بپردازد. گروه D8، که کشورهای مسلمان در حال توسعه: اندونزی، ایران، بنگلادش، پاکستان، ترکیه، مالزی، مصر و نیجریه در آن عضویت دارند، از جمله پیمان‌های منطقه‌ای است که به منظور ایجاد روابط مستحکم اقتصادی بین کشورهای در حال توسعه اسلامی و تقویت نفوذ این کشورها در بازارهای جهانی تشکیل شده است.

از آنجا که در بیشتر مطالعات تجربی انجام‌شده بین کشوری در زمینه موضوع تحقیق از مدل‌های خطی استفاده کرده‌اند (مانند مطالعات: Karakoy et al. (2012) و Babu et al.

- 1- Debt Overhang Problem
- 2- Crowding Out Effect
- 3- Uncertainty
- 4- Panel Smooth Transition Regression